

Anarşizm: Feminist Bağlantı

Peggy Kornegger

1975

İçindekiler

Anarşizm Gerçekte Ne Anlama Gelir?	4
Kuramın Ötesinde – İspanya 1936-39, Fransa 1988	6
Anarşizm ve Kadın Hareketi	14
Buradan Nereye Gideceğiz? Ütopyayı Gerçek Yapmak	19
Geleceğin Dönüştürülmesi	23

On bir yıl önce Illinois'in küçük bir kasaba lisesinde [okurken], "anarşizm" kelimesini hiç mi hiç duymamıştım. En fazla, anarşinin "kaos" anlamına geldiğini biliyordum. Sosyalizm ve komünizme gelince, tarih derslerinde bunlarla faşizm –akla Hitler'i, toplama kamplarını ve bizimki gibi özgür bir ülkede asla olmayan her türden korkunç şeyi getiren bir kelime– arasında hiçbir fark olmadığı mesajı bir şekilde aktarılmıştı. Bana Amerikan siyasetinin sıkıcı laf salatalarını ustalıkla yutmak öğretilmişti: Ilımlılık, uzlaşma, çitin üstünde oturma [*fence-straddling*, iki taraf arasında konum belirlemeyerek orta noktada durmak anlamında], harika çocuk olarak Chuck Percy. Dersimi iyi öğrendim: Aldığım tüm "eğitimi" biçimlendiren taraflılığının ve çarpıklığın farkına varmam *yıllarımı* aldı. *Erkektürünün* [*mankind*, kelime olarak insanlık anlamına gelmekte, ancak burada dile hâkim olan ataerkilliği vurgulamak için böyle kullanılmaktadır] "erkeğin-öyküsü" [*history*, yine burada da kelime anlamı tarih olan *history*'i kelimenin eril yapısının vurgulamak üzere "*his-story*" diye kullanılmıştır] sadece şu anlama geliyordu: Bir kadın olarak verili [*vicarious*, vekaleten, başkasının yaşantısına katıldığını hayal ederek] bir varoluşa mahkûmdum. Bir anarşist olarak bir varlığım yoktu. Geçmişin tamamı (ve böylece geleceğin imkânları) benden çalınmıştı. Birbirleriyle bağlantısız olan siyasi dürtü ve eğilimlerimin ortak bir çerçeveyi paylaştığını ancak yakın dönemde keşfettim –yani, anarşist ya da liberter düşünce geleneğini. Renk körü grili yılların ardından birdenbire kırmızıyı görmüş gibiydim.

Emma Goldman, ilk anarşizm tanımımın malzemesini sundu:

Öyleyse anarşizm, insan aklının dinin tahakkümünden, insan bedeninin mülkiyetin tahakkümünden, hükümetin prangalarından ve koyduğu sınırlardan özgürleşmesini amaçlar. Anarşizm, gerçek toplumsal zenginliği üretmek amacıyla özgür bireylerin bir araya gelmesine dayanan bir toplumsal düzeni; bireysel arzu, zevk ve eğilimlere göre, her insanın yeryüzüne özgürce erişimini ve yaşamın tüm gerekliliklerinden tam [anlamıyla] zevk almasını güvence altına alan bir düzeni amaçlar.¹

Çok geçmeden, anarşizm ile radikal feminizm arasında zihinsel bağlantılar kurmaya başladım. Anarka-feminizm hakkındaki heyecanımı baş-

¹ Emma Goldman, "*Anarşizm: Gerçekte Neyi Amaçlar*", *Kızıl Emma Konuşuyor* (Vintage Books, 1972), s. 59.

kalarına aktarmanın bir yolu olarak, bu alana dair algıladıklarımın bir kısmını yazıya dökmek benim için çok önemliydi. Aramızdaki yanlış anlamaları ve kıymıklanmayı [*splinterism*, bir hareketin içinden koparak daha küçük başka hareketlerin ortaya çıkması] arttıran engellerin bazılarını yıkmak için birbirimizle görüşlerimizi paylaşmamız hayati gözüküyor. Kendimi anarka-feminist olarak adlandırmama rağmen, bu tanımlama sosyalizmi, komünizmi, kültürel feminizmi, lezbiyen ayrılmacılığı [*seperatism*, bağımsızlığını savunan] ya da daha başka bir düzine siyasi markayı kolayca içerebilir. Su Negrin'in yazdığı gibi: "*Hiçbir politik şemsiye benim bütün ihtiyaçlarımı kapsayamaz.*"² Düşündüğümüzden daha çok ortaklığımız olabilir. Burada kendi tepkilerim ve algılarım üzerine yazıyor olsam da, yaşamımın ya da düşüncelerimin diğer kadınlarınkinden ayrı olduğunu sanmıyorum. Aslında, Kadın Hareketi konusundaki en güçlü inançlarımdan birisi de inanılmaz bir görüş ortaklığı paylaşıyor *olduğumuzdur*. Benim bu görüşe katılmamın amacı belirleyici ifadeler ya da katı cevaplar sunmak değil, daha ziyade hem bize canlılık kazandıracağını, hem de sürekli olarak bireysel-ve-kolektif büyüme ve evrim/devrim sürecine katkı yapacağını umut ettiğim olanakları ve değişebilir bağlantıları sunmaktır.

Anarşizm Gerçekte Ne Anlama Gelir?

Anarşizm uzunca süredir o kadar yerilmiş ve yanlış yorumlanmıştır ki, belki de işe onun ne olduğunu ve ne olmadığını açıklamakla başlamak en önemli şey olabilir. Muhtemelen en yaygın anarşist klişesi, kara pelelerinin altında fitili tutuşmuş bir bomba saklayan, bakışları kötü niyetli, yoluna çıkacak her şeyi yok etmeye ve herkesi öldürmeye hazır bir adam [görüntüsüdür]. Bu görüntü siyasi [görüşleri] ne olursa olsun insanların çoğunda korku ve uzak durma eğilimi yaratır; sonuçta anarşizm, iğrenç, şiddet yanlısı ve aşırı olarak reddedilir. Diğer yanlış düşünce ise anarşistin faydasız, Ütopyacı soyutlamalarla uğraşan ve somut gerçeklikten kopuk, pratik olmayan bir idealist olduğudur. Sonuç yine anarşizmin, bu sefer "imkânsız bir düşünce" olarak, bir kere daha bir kenara atılmasıdır.

Bu görüntülerin ikisi de doğru değildir (anarşist suikastçilerin ve idealistlerin var olduğu doğru olmasına karşın –sağ ya da sol pek çok siyasi harekette olduğu gibi). Neyin doğru *olduğu* tabii ki bir kimsenin referans aldığı çerçeveye dayanır. Aynen farklı sosyalist çeşitlerinin olması gibi,

² Su Negrin, **Baştan Başla** (Times Change Press, 1972), s. 128.

farklı anarşist çeşitleri de vardır. Benim burada hakkında konuşacağım, özünde liberter (yani otoriter olmayan) sosyalizmle aynı olarak değerlendirdiğim komünist anarşizmdir. Etiketler [nitelendirici adlandırmalar] feci şekilde kafa karıştırıcı olabilir; bu nedenle, terimi açıklığa kavuşturmak umuduyla, anarşizmi üç temel ilkeyi kullanarak tanımlayacağım (bunlardan her birisinin radikal feminist toplumsal analizle ilgili olduğuna inanıyorum –bu konuda daha fazlası ileride):

1. *Otoritenin, hiyerarşinin, hükümetin yıkılmasına olan inanç.* Anarşistler –insanın insan üzerinde, devletin topluluk üzerinde [kurduğu]– *iktidarın* (ele geçirilmesi yerine) *dağıtılmasını* isterler. Pek çok sosyalist, bir işçi sınıfı hükümeti ve [bunun] akabinde “devletin sönmülmesini” isterken, anarşistler araçların amaçları yarattığına, yani güçlü bir Devletin kendini daimi kıldığına inanırlar. Anarşizmi başarmanın yegâne yolu (anarşist kurama göre) kooperatif, anti-otoriter biçimlerin [usullerin] yaratılması sayesinde olur. Süreci devrimin hedeflerinden ayırmak, baskıcı yapı ile tarzın daimi kılınmasını sağlar.
2. *Hem bireyselliğe hem de kolektifliğe duyulan inanç.* Bireysellik komünist düşünceyle uyumsuz değildir. Ancak, rekabeti ve başkalarının gereksinimlerine saygısızlığı körükleyen “arızalı bireycilik”le, başkalarının özgürlüğüne tecavüz etmeksizin özgürlük demek olan gerçek bireysellik arasında bir ayrım yapılmalıdır. Özellikle bu, toplumsal ve siyasi örgütlenme anlamında –karar almanın “temsilciler” veya “liderler”in eline değil, grup, topluluk ya da fabrikadaki tüm herkese verilmesini sağlayan yapıların yaratılması yoluyla– bireysel inisiyatif ile kolektif eylemin dengelenmesi demektir. Küçük grup veya toplulukların hiyerarşik olmayan ağı (yani bir piramitsel yapı değil, iç içe geçen halkalar) kanalıyla koordinasyonu ve hareket etmesi demektir. (Bir sonraki bölümde İspanyol anarşist kolektiflerinin tanımlamalarına bakınız) Nihayet bu, başarılı bir devrimin, manipüle edilmemiş, özerk birey ve grupların “toplumun ve kendi yaşamlarının doğrudan, aracsız denetimini”³ ele geçirmek üzere birlikte çalışmasını içinde barındırdığı anlamına gelir.

³ Murray Bookchin, **Kendiliğindenlik ve Örgütlenme**, Liberation, Mart, 1972, s. 6.

3. *Hem kendilindenliğe hem de örgütlenmeye inanma.* Anarşistler uzunca bir süre kaosu savunmakla suçlandılar. Pek çok insan aslında anarşizmin düzensizlik, karmaşa, şiddetin eşanlamlısı olduğuna inanır. Bu, anarşizmin amaçladığı şeyin tamamen yanlış temsil edilmesidir. Anarşistler, örgütlenmenin gerekliliğini inkâr etmezler; sadece bunun yukarıdan değil aşağıdan, dışardan değil içerden gelmesi gerektiğini iddia ederler. Gerek manipülasyonu gerekse edilgenliği besleyen dışardan dayatılmış yapılar ve katı kurallar, bir sosyalist "devrim"i alabileceği en tehlikeli biçimdir. Hiç kimse geleceğin tam şeklini dayatamaz. Belirli bir durum bağlamında kendiliğinden eyleme geçme, birey ve grupların değişen ihtiyaçlarına yanıt verecek bir toplum yaratacaksak gereklidir. Anarşistler (bireysel inisiyatifin kaybedilmediği) akışkan biçimlere inanırlar: Büyük ölçekli kolektif işbirliği ve koordinasyon ile birlikte küçük ölçekli katılımcı demokrasi.

Anarşizm kulağa hoş geliyor ama nasıl işleyecek? Bu tür bir Ütopyacı romantizmin gerçek dünyayla hiçbir ilişkisi olamaz... değil mi? Yanlış. Anarşistler aslında (hiçbirisinin iyi bilinmediği) birkaç olayda (geçici de olsa) başarılı olmuşlardır. Özellikle İspanya ve Fransa'da anarşist etkinlik köklü bir tarihe sahiptir; teorik anarşizmin en heyecan verici somutlaşmalarını gördüğüm iki ülke.

Kuramın Ötesinde – İspanya 1936-39, Fransa 1988

Devrim insanlarla, halkın yaratımıyla ilgili bir şeydir; karşı-devrim Devletle ilişkili bir şeydir. Bu hep böyle olmuştur; ister Rusya'da, isterse İspanya ya da Çin'de olsun, böyle olmak zorundadır.⁴

İberya Anarşist Federasyonu (FAI), Tierra y Libertad
[Toprak ve Özgürlük], 3 Temmuz, 1936

Söylendiği şekliyle İspanya İç Savaşı'nın yaygın olarak Franco'nun faşist kuvvetleri ile liberal demokrasiye bağlı olanlar arasında yaşanan sıradan bir mücadele olduğuna inanılır. Küçümsenen ya da göz ardı edilen

⁴ Paul Berman, *Anarşistlerden Alıntılar* (Praeger Publishers, 1972), s. 68.

şey, İspanya’da yaşananın bir iç savaştan daha fazlası olmasıdır. Ülkenin çoğu yerinde somut bir biçim alan ve anarşist ilkelere bağlı olan, geniş tabanlı bir toplumsal devrim filizleniyordu. Burada, bu liberter hareketin yavaş yavaş zayıflamasını ve nihai yıkımını [tartışmak], bunun parçası olan kadın ve erkeklerin fiilen başardıklarını tartışmanın yanında önemsiz kalıyor. Onlar, büyük eşitsizliklere rağmen anarşizmi işler hâle getirdiler.

İspanyol Devrimi sırasındaki anarşist kolektifleştirmenin ve işçilerin öz-yönetiminin gerçekleştirilmesi, örgütlenme-artı-kendiliğindenliğin klasik bir örneğini sunar. Anarşizm, hem kırsal hem de kentsel İspanya’da, yıllardan beridir halk bilincinin bir parçası hâline gelmişti. Kırsal kesimde, insanlar uzun bir komünalist geleneğe sahiptiler; pek çok köyde hâlâ ortak mülkiyet söz konusuydu ya da hiç toprağı olmayanlara arazi veriliyordu. On yıllardır [süregelen] kırsal kolektivizm ve işbirliği, İspanya’ya (Bakunin’in arkadaşı, devrimci bir İtalyan olan Fanelli yoluyla) 1870’lerde gelen teorik anarşizmin temelini hazırladı ve nihayetinde, anarşist ilkelerin sanayi sendikacılığına uygulanması [demek olan] anarko-sendikalizmin yükselişine yol açtı. 1910’da kurulan *Confederacion Nacional del Trabajo* [Ulusal Emek Konfederasyonu], işçilerin öz-yönetimi ve kolektifleştirme için eğitim ve hazırlık sağlayan anarko-sendikalist bir sendikaydı (militan *Federacion Anarquista Iberia* (İberya Anarşist Federasyonu) ile yakın ilişki içindeydi). İspanya’nın dört bir yanına ulaşan on binlerce kitap, gazete ve broşür, genel anarşist düşünce hakkında bilgilenmenin yaygınlaşmasına katkıda bulundu.⁵ Anarko-sendikalist sabotaj, boykot ve genel grev taktikleri; üretim ve ekonomideki eğitimle birleşen hiyerarşik olmayan anarşist işbirliği ve bireysel inisiyatif ilkeleri; işçilere hem teorik hem de pratik bir *zemin* [arka plan] sağladı. Bu, Temmuz 1936’dan sonra gerek fabrikaların gerekse toprağın başarılı bir şekilde *kendiliğinden* ele geçirilmesine yol açtı.

İspanyol sağı Halk Cephesi’nin seçim zaferine 19 Temmuz 1936’da askeri darbeyle cevap verince, halk öfkeyle buna karşı çıktı ve darbe 24 saat içinde durduruldu. Bu noktada seçim sandığı başarısı ikincil hâle geldi; toplumsal devrim başlamıştı. Sanayi işçileri ya greve çıkmaya ya da fabrikaları fiilen kendileri için işletmeye, tarım işçileriye toprak sahiplerini önemsemeyerek toprakları kendi adlarına ekmeye başladılar. Kısa bir zaman içinde, İspanya topraklarının % 60’ından fazlası kolektif olarak işletilmeye başlanmıştı –toprak sahipleri, patronlar ya da rekabetçi teş-

⁵ Sam Dolgoff, **Anarşist Kollektifler** (Free Life Editions, 1974), s. 27.

vikler olmaksızın. Sanayinin kolektifleştirilmesi esasen anarko-sendikalist etkinin en güçlü olduğu Katalonya bölgesinde gerçekleşti. İspanya sanayisinin % 75'i Katalonya'da bulunduğu için bu hiç de küçümsenebilecek bir başarı değildi.⁶ Böylece, 75 yıllık hazırlık ve mücadelenin ardından, liberter ilkelere bağlı bireylerin kendiliğinden kolektif eylemleri sayesinde kolektifleştirme başarılmıştı.

Ancak kolektifleştirme gerçekte ne anlama geliyordu ve nasıl işliyordu? Genelde anarşist kolektifler iki düzeyde çalıştılar: (1) Küçük ölçekli katılımcı demokrasi ve (2) kontrolün tabanda olduğu büyük ölçekli koordinasyon. Her düzeyde ana kaygı, merkezsizleşme ve bireysel inisiyatif. Fabrika ve köylerde, idari ve koordine edici organlar olarak işleyen konseyler için temsilciler seçiliyordu. Kararlar daima tüm işçilerin katıldığı daha genel düzeydeki üye toplantılarından geliyordu. Temsiliyetin tehlikelerinden sakınmak için temsilciler işçiler arasında seçiliyordu; talep edildiği zaman ve keza dönemsel olarak, yerlerine başkaları seçilebiliyordu. Bu konsey ya da komiteler, kendinden yönetimin temel birimleriydiler. Daha ileri bir koordinasyon ile buradan, bütün bir sanayideki veya coğrafi alanındaki işçileri ya da meslekleri birbirlerine bağlayan gevşek federasyonlar oluşturulabiliyordu. Bu sayede, malların dağıtımı ve bölüşümü; keza sulama, ulaşım, iletişim gibi daha geniş [ölçekli] programların yürütülmesi mümkün oluyordu. Yine vurgu sürecin aşağıdan-yukarıya işlemesine idi. Bireysellik ile kolektivizm arasındaki bu ince denge, en başarılı şekilde 900 kolektifi kapsayan Levant Köylü Federasyonu'nda ve yaklaşık 500 kolektiften oluşan Aragon Kolektifler Federasyonu'nda gerçekleştirildi.

Kendinden yönetimin muhtemelen en önemli yönü ücretlerin eşitlenmesiydi. Bu çeşitli şekillerde gerçekleşti, ancak sıklıkla "aile ücreti" sistemi kullanıldı; ücretler erkek/kadın [işçinin] ve ona bağımlı olanların gereksinimlerine göre para ya da kupon olarak her işçiye ödeniyordu. Mallar "para"yla alınırken, fazla olanlarsa ücretsiz dağıtılıyordu.

Ücret eşitlemesinden kaynaklanan faydalar büyüktü. Birkaç kişinin elinde toplanan büyük kârlar ortadan kaldırılınca, fazla para sanayinin modernize edilmesi (yani ekipman satın alınması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi) ve toprağın geliştirilmesi (sulama, barajlar, traktör satın alınması vb.) için kullanılıyordu. Sadece daha etkili koşullarla daha iyi ürünler elde edilmekle kalmadı, aynı zamanda tüketici fiyatları da düştü. Bu çeşitli sanayi dalları için geçerliydi: Tekstil, metal ve silah sanayi, gaz, su,

⁶ age, s. 6, 7, 85.

elektrik, fırıncılık, balıkçılık, yerel ulaşım, demiryolları, telefon hizmetleri, optik ürünler, sağlık hizmetleri vb. Çalışma haftasının kısalması, iyileşen çalışma koşulları, ücretsiz sağlık hizmetleri, işsizlik ödentisi, işi yapmaktan duyulan onur; tüm bunlar işçilerin faydasınaydı. Kendinden yönetim ve karşılıklı yardımlaşma ruhu, yaratıcılığı besledi; işçiler, emek sömürüsü koşullarına nazaran daha iyi ürünler üretmekle ilgilendiler. Sosyalizmin işlediğini, rekabet ve açgözlülük güdülerinin gereksiz olduğunu göstermek istediler. Birkaç ay içinde, İspanya'nın birçok yerinde % 50-100 iyileşme gözlemlendi.

İspanyol anarşistlerinin başarıları, yüksek yaşam standardı ve ekonomik eşitliğin ötesine geçerek, temel insan ideallerinin gerçekleştirilmesini de kapsadı: Özgürlük, bireysel yaratıcılık ve kolektif işbirliği. İspanyol anarşist kolektifleri başarısız olmadılar; dışardan çöktürüldüler. (Sağdan ve soldan) güçlü bir Devletin gerektiğine inananlar, bu başarıların –İspanya'dan ve tarihten– silinmesi için uğraştılar. Yaklaşık sekiz milyon İspanya insanını kapsayan başarılı anarşizm deneyimi ancak yeni yeni gün ışığına çıkarılıyor.

C'est pour toi que tu fais la revolution⁷

(Devrimi kendiniz için yaparsınız)

Daniel ve Gabriel Cohn-Bendit

Anarşizm Fransa tarihinde önemli bir rol oynadı; ancak geçmişte gömülmektense, güncel Mayıs-Haziran 1968 olayına odaklanmak istiyorum. Mayıs-Haziran olayları özel bir öneme sahip, çünkü genel grevin ve fabrikalara işçilerin, üniversitelere ise öğrencilerin el koymasının, modern, kapitalist, tüketim-odaklı bir ülkede olabileceğini ispatladı. Ek olarak, Fransa'da işçilerle öğrencilerin öne çıkardıkları meseleler (örn. öz-belirlenim [*kendi kaderini belirleme*], yaşam kalitesi) sınıfsal hatların üstünden geçmiş ve kıtlık-ötesi bir toplumda⁸ devrimci değişimin olabilirliğine dair büyük etkiler doğurmuştur.

22 Mart 1968'de, aralarında Daniel Cohn-Bendit'in de olduğu Nanterre Üniversitesi öğrencileri, hem Vietnam savaşına hem de öğrenci olarak baskı altında tutulmalarına son verilmesi talepleriyle okullarındaki

⁷ Daniel and Gabriel Cohn-Bendit, **Eskimiş Komünizm - Sol Kanat Alternatif** (McGraw-Hill, 1968), s. 256.

⁸ Hem Mayıs-Haziran olaylarının anlayışlı bir analizi, hem de teknolojik bir toplumda

yönetim binalarını işgal ettiler. (Taleplerinin içeriği Kolombiya'dan Berlin'e kadar *in loco parentis* protestolar yapan öğrencilerinkine benzerdi.) Üniversite tatil edildi ve gösteriler Sorbonne'a yayıldı. SNESUP (orta-lise ve üniversite hocaları sendikası) grev çağrısı yaptı ve öğrenci sendikası (UNEF) 6 Mayıs'da bir gösteri düzenledi. O gün polis ve öğrenciler Latin Mahallesi'nde çarpıştılar; göstericiler sokaklarda barikatlar kurdular ve birçoğu çevik kuvvet tarafında vahşice dövüldü. 7'sinde, Enternasyonal'i söyleyerek Etoile'ye doğru yürüyen protestocuların sayısı 20 ila 50 bin kişi arasındaydı. Sonraki birkaç gün içinde, göstericilerle polisler arasında Latin Mahallesi'nde yaşanan hafif çatışmalar giderek şiddetlendi ve kamuoyu genel olarak polis baskısına karşı öfkeliydi. İşçi sendikaları, öğretmen ve öğrenci birlikleri arasında görüşmeler başladı; UNEF ile FEN (öğretmenler sendikası) süresiz grev ve protesto çağrısında bulundular. 13 Mayıs'ta, yaklaşık 600.000 insan (öğrenciler, öğretmenler ve işçiler) Paris boyunca protesto yürüyüşüne katıldı.

Aynı gün (Fransa'da anarko-sendikalist eğilimlerin en güçlü olduğu şehir⁹) Nantes'deki Sud-Aviation fabrikası işçileri greve çıktı. İşte on milyonlarca işçiyi –"*profesyonelleri ve emekçileri, entelektüelleri ve futbolcuları*"¹⁰– kapsayan, tarihin en büyük genel grevini ateşleyen bu eylemdi. Bankalar, posta ofisleri, petrol istasyonları ve mağazalar kapandı; metro ve otobüs seferleri durdu; çöpçüler de greve katıldığı için çöpler ortalağa yığıldı. Öğrenciler ve hocalar, Sorbonne'u işgal ettiler; gelmek ve tartışmalara katılmak isteyen herkes oradaydı. Fransız kapitalist toplumunun temellerini sorgulayan siyasi tartışmalar günlerce devam etti. Paris'in her yerinde afişler ve graffitiler belirdi: "*Yasaklamak yasaktır.*" "*Ölü vakitlerin olmadığı bir yaşam.*" "*Tüm iktidar hayal gücüne.*" "*Daha çok tükettikçe, daha az yaşıyorsunuz.*" Mayıs-Haziran, hem "*kurulu düzene bir saldırı*" hem de bir "*sokak festivali*"¹¹ hâlini almıştı. Orta sınıfla işçi sınıfı arasındaki eski ayrım çizgileri sıklıkla anlamını kaybediyordu, çünkü genç işçiler ve öğrenciler, kendilerini benzer şeyleri talep ederken buluyorlardı: Baskıcı otoriter sistemden (üniversite ve fabrika) kurtulma ve kendi yaşamları üzerinde karar alma hakkı.

devrimci potansiyelin tartışması için Murray Bookchin'in **Kıtlık-Ötesi Anarşizm**'ine (Ramparts Press, 1974) bakınız.

⁹ age, s. 262.

¹⁰ age, s. 250.

¹¹ Bookchin, **Kendiliğindenlik ve Örgütlenme**, s. 11-12.

Fransız halkı topyekûn bir devrimin eşiğindeydi. Genel grev ülkeyi felce uğratmıştı. Öğrenciler üniversiteleri, işçilerse fabrikaları işgal etmişti. İşçiler açısından yapılması gereken şey fabrikaları fiilen *işletmek*, doğrudan aracısız eylemde bulunmak ve kendinden yönetimden daha azına razı olmamaktı. Ne yazık ki bu gerçekleşmedi. Otoriter siyasetten ve bürokratik yöntemlerden kurtulmak kolay değildir; büyük Fransız işçi sendikalarının çoğu her ikisiyle de tıka basa yüklenmişti. İspanya’da olduğu gibi, Komünist Parti insanların sokaklardaki doğrudan, kendiliğinden eylemlerine karşı çalıştı: Devrim yukarıdan dikte edilmeliydi. (Komünist işçilerin sendikası) CGT’nin liderleri, öğrencilerle işçiler arasındaki iletişimi engellemeye çalıştılar; birleşik bir sol kısa zamanda imkânsız hâle geldi. De Gaulle ve polis, ellerinde kuvvetleri harekete geçirdikçe ve şiddet olayları patlak verdikçe, birçok grevci sınırlı talepleri (daha iyi ücret, kısa çalışma saatleri vb.) kabul edip işine dönmeyi seçti. Öğrenciler, şiddet dozu gidererek artan polisle çatışmaları sürdürdüler, ancak bu da kısa ömürlü oldu. Haziran sonuna gelindiğinde Fransa, aynı eski Gaullecü rejim altında ”normal”e dönmüştü.

1968’de Fransa’da olanlar esaslı bir şekilde 1936’nın İspanyol devrimiyle bağlantılıydı; her iki durumda da anarşist ilkeler yalnızca tartışılmakla kalmayıp uygulamaya geçirildi. Fransız işçilerinin işleyen bir kendinden yönetimi asla başaramamasının sebebi belki de 1968 öncesi Fransa’ında anarko-sendikalizmin, 1936 öncesi İspanya’ında olduğu kadar yaygın olmamasıydı. Tabii ki bu bir aşırı basitleştirmedir; ”başarısız olan” devrim sonsuz nedenlere bağlanabilir. Burada önemli olan, hiç yaşanmamış olanın gerçekleşmesidir. 1968 Mayıs-Haziranı, gelişmiş bir kapitalist ülkede devrimin mümkün olmadığı genel inancını çürüttü. Pasiflik, akılsız tüketicilik ve/veya yabancılaşmış emekle terbiye edilmiş orta ve işçi sınıflarının çocukları, aslında kapitalizmden daha fazlasını reddediyorlardı. Otoritenin kendisini sorguluyor, özgür ve *anlamlı* bir varoluş hakkı talep ediyorlardı. Modern sanayi toplumunda devrimin nedenleri artık yalnızca açlık ve maddi kıtlıkla sınırlı değildi; insanın tahakkümün tüm biçimlerinden kurtulmasını, özünde bizzat ”*gündelik yaşamın niteliğinde*”¹² radikal bir değişikliği arzuluyorlardı. Liberter bir toplumun gerekliliğini varsayıyorlardı. Anarşizm artık bir anakronizm [*anachronism*, bir şeyi gerçek tarihinden farklı gösterme, tarih dışı kalmış] değildi.

¹² Bookchin, **Kıtlık-Ötesi Anarşizm**, s. 249.

Anarşistlerin gelecekteki bir hayaller dünyasında yaşadığı ve bugün yaşananları görmediği sıkça söylenir. Biz onları fazlasıyla iyi görüyoruz ve bize rahat vermeyen önyargılar ormanına, bu nedenle elimizde pala taşıyarak giriyoruz.¹³

Pyotr Kropotkin

Fransa'da devrimin yarıda kesilmesinin iki sebebi vardı: (1) Anarşizmin teori ve pratiğindeki yetersiz hazırlık ve (2) Devletin, sempati duyma potansiyeli taşıyan sol-kanat grupların otoriterliği ve bürokrasisiyle birleşen devasa gücü. İspanya'da devrim, geniş çaplı hazırlık nedeniyle çok daha yaygın ve direngendi. Yine de, sonunda faşist Devlet ve otoriter solcular tarafından ezildi. Bu etkenlerin Birleşik Devletler'in bugünkü durumuyla ilgisini düşünmek önemlidir. Silahlı kuvvetleri, polisi ve nükleer silahlarıyla bütün bir insan ırkını bir anda yok edebilecek güçlü bir Devletle karşı karşıya değiliz sadece; aile, okul, kilise ve TV ekranıyla beslenen, ev yapımı bir pasiflik türü sayesinde günbegün devamlılığı sağlama alınan, yaygın bir otorite ve hiyerarşik biçimler önünde saygıyla eğilirken buluyoruz kendimizi. Bunun yanı sıra, yalnızca küçük ve dağınık anarşist etkinliğin olduğu çok büyük bir ülke burası. Sadece hazırlıksız değiliz, aynı zamanda Fransa ve İspanya'da [Devletlerinin] birleşik gücünden daha güçlü bir Devlet tarafından küçeleştiriliyoruz. Büyük farklılıklarla karşı karşıya olduğumuzu söylemek hiç de abartı olmayacaktır.

Ancak Düşmanı merhametsiz, yenilmez bir dev olarak tanımlamak bizi nereye götürür? Kadercilik ve yararsızlıkla kendimizin felç edilmesine izin vermezsek, bu bizi, insanlığın kurtuluşu için mücadelenin içinden bakılacağı çerçeve olarak anarka-feminizm üzerine yoğunlaşacak şekilde devrimi yeniden tanımlamaya zorlayabilir. Devrimin yeni kavramsallaştırmasının anahtarını elinde tutan kadınlardır; devrimin artık iktidarın ele geçirilmesi ya da bir grubun –her *ne* koşulda, *ne* kadar süreyle olursa olsun– diğer başka bir gruba hâkimiyet kurması demek olmadığını kavrayan kadınlar. Yıkılması gereken bizzat tahakkümün kendisidir. Gezegeğin yaşamı bizzat buna bağlıdır. İnsan türünün sistemli bir şekilde yok edilmesine artık izin verilmemesi gibi, erkeklerin kendi çıkarları doğrultusunda çevreyi ahlaksızca manipüle etmelerine de artık izin verilemez. Hiyerarşinin ve otoriter düşünce yapısının varlığı, insanlığın ve gezegenin varoluşunu tehdit etmektedir. Küresel kurtuluş ve liberter politikalar ham

¹³ Berman, s. 146.

ütopyacı hayaller değildir, *gereklilik* haline gelmişlerdir. ”*Hayatta kalmak için yaşamın koşullarını ele geçirme*”liyiz.¹⁴

Mücadelemizin gerekli devrimci çerçevesi olarak anarka-feminizme odaklanmak, önümüzdeki görevin uçsuz bucaksızlığını reddetmek değildir. Ezilmemizin ve Düşmanın muazzam gücünün kökenindeki nedenleri ”*çok iyi*” görüyoruz. Ancak, yarım kalmış ya da terk edilmiş devrimlerin ölümçül tarihi döngüsünü kırmanın yolunun, bizim için –”Ütopya’yı Gerçek Yapmak” kısmında betimlenecek olan ”*içini oymak*” [*hollowing out*]¹⁵ süreci türünden bir şeye işaret eden– yeni tanımlamalar ve taktikler gerektirdiğini de görüyoruz. Kadınlar olarak, bizler bu sürece katılmaya özellikle uygunuz. Asırlardır yeraltında kalarak gizli, kurnaz, marifetli, sessiz, direngen, fazlasıyla duyarlı ve tüm iletişim yeteneklerinde uzman hale gelmeyi öğrendik.

Kendi hayatta kalma [mücadelemiz] için, ”hükmeden” [*masterful*, usta] gözlere gözükmeyen devrim ağları örmeyi öğrendik.

Biz botların neye benzediğini biliriz

Altından bakıldığında,

biz botların felsefesini biliriz...

Yakında yabani otlar gibi işgal edeceğiz,

her yeri ancak yavaşça;

tutsak bitkiler bizimle beraber

isyan edecekler, çitler devrilecek,

sarsılıp yıkılacak tuğladan duvarlar,

artık çizmeler olmayacak,

Bu arada pislikle besleniyor

ve uyuyoruz; ayaklarınızın

altında bekliyoruz.

Saldır dediğimizde

hiçbir şey işitmeyeceksiniz

ilk önce.¹⁶

¹⁴ Bookchin, *Kıtlık-Ötesi Anarşizm*, s. 40.

¹⁵ Bookchin, *Kendiliğindenlik ve Örgütlenme*, s. 10.

¹⁶ Margaret Atwood, ”*Solucanların Şarkısı*”, *Mutlulusunuz* (Harper & Row, 1974), s. 35.

Bu ülkede anarşist hazırlık yok değil. Bu, biçimleri tarihsel zorunluluğu ve bizzat tarihin sürecini paramparça edecek devrime kendilerini (sıklıkla bilmeksizin) hazırlayan kadınların akıl ve eylemlerinde vardır.

Anarşizm ve Kadın Hareketi

Kızkardeşliğin gelişmesi, hiyerarşiyle tahakkümün temel toplumsal ve zihinsel modelini hedef aldığı için emsalsiz bir tehdittir...¹⁷

Mary Daly

Tüm ülke genelinde bağımsız kadın grupları, eril solun yapısı, liderleri ve her işi yapan memurları [factotum] olmaksızın faaliyete geçtiler, on yıllardır yerelde anarşistlerin yaptığına benzer şekilde –bağımsız ve eşanlı– örgütlenmeler yarattılar. İkisi de tesadüfi değil.¹⁸

Cathy Levine

İspanya ve Fransa'daki kadınların rolünden bahsetmedim, çünkü bu tek bir kelimeyle özetlenebilir: Değişmedi. Anarşist erkekler, kadınları ikincil konuma getirmekte başka yerdeki erkeklerden ancak bir nebze iyiydiler.¹⁹ Bu nedenle, feminist anarşist bir devrime mutlak gereksinim vardır. Aksi takdirde anarşizmin üstünde yükseldiği ilkeler tam bir ikiyüzlülük hâline gelir.

Bugünkü kadın hareketinin ve radikal feminist toplumun analizinin, liberter düşünceye katkısı çoktur. Aslında benim kanaatim, feministlerin hem teoride hem de pratikte yıllardır bilinçsiz anarşistler olduğudur. Artık anarşizmle feminizm arasındaki bağlantıların *bilinçli* olarak farkına varmalı, düşünce ve eylemlerimiz için bu çerçeveyi kullanmalıyız. Nereye gitmek istediğimizi ve oraya nasıl ulaşacağımızı açıkça görebilmeliyiz. Daha etkili olabilmek için, olası olduğunu hissettiğimiz geleceği kurmak

¹⁷ Mary Daly, **Baba Tanrının Ötesinde** (Beacon Press, 1973), s. 133.

¹⁸ Cathy Levine, "Tiranlığın Tiranlığı", Black Rose 1, s. 56.

¹⁹ UCLA tarih bölümünden Temma Kaplan, İspanyol Devrimi'ndeki kadın gruplarının (özellikle de "Mujeres Libres") üstüne ayrıntılı çalışmalar yapmıştır. Keza bakınız Liz Willis, **İspanyol Devrimi'nde Kadınlar**, Solidarity Pamphlet No. 48.

için, istediğimizin değişim değil toptan *dönüşüm* olduğunun farkına varmalıyız.

Radikal feminizm neredeyse saf anarşizmdir. Ana teori, tüm otoriter sistemlerin temelini çekirdek aile olduğunu varsayar. Çocuğun babadan öğretmene, Tanrı'ya kadar öğrendiği ders, Otoritenin o büyük anonim sesine İTAAT ETMEK'tir. Çocukluktan yetişkinliğe terfi etmek, sorgulamaktan ve hatta açıkça düşünmekten bile aciz olan tam bir robot olmak demektir. Söylenen her şeye inanarak ve çevremizdeki yaşamın tahrip olmasını duyarsızca kabullenerek, orta-[sınıfın] Amerika[sı]'na geçeriz.

Feministlerin uğraştığı şey kafa-sikici süreçtir –yalnızca nesne/özne ilişkilerine izin veren, dış dünyaya karşı eril tahakkümcü tavır. Geleneksel eril politika insanları nesne konumuna indirir, ardından soyut "hedefler" için onlara tahakküm uygular ve onları manipüle eder. Diğer yandan kadınlarsa, tüm alanlarda "Öteki"nin bilincini geliştirmeye çalışırlar. Özneden-özneye ilişkilerini arzulanır olmanın ötesinde gerekli görüyoruz. (pek çoğumuz sadece bu sebeple yalnızca kadınlarla çalışmayı ve aşk yapmayı seçmiştir –bu tür ilişkiler çok daha fazla olasıdır.) Bizim dışımızdaki varlıkları nesneleştirmek ve manipüle etmek için değil; onları tanımlamak, empatimizi ve diğer yaşayan şeyleri anlama yetimizi geliştirmek için birlikte çalışıyoruz. Bu noktada, tüm yaşama saygı göstermek, bizzat bizim yaşamımızı sürdürmemiz için bir önkoşuldur.

Radikal feminist teori yine –akılcılığın duyarlılığa, aklın sezgiye hükmettiği, devamlı bölünme ve kutuplaşmaların (aktif/pasif, çocuk/yetişkin, aklı başında/deli, çalışmak/oyunmak, kendiliğindenlik/örgütlenme) bizi, bir *Bütün* olarak akıl-beden deneyiminden ve insan deneyiminin *Sürekliliği*'nden yabancılaştıran– eril hiyerarşik düşünce kalıplarını eleştirir. Kadınlar, bir bütün olarak evrenle uyumlu, bireysel yaralarımızın ve hiziplerimizin kolektif tedavisine adanmış bütünleşmiş insanlar olarak yaşamamız için bu bölünmelerden kurtulmaya çalışırlar.

Kadın Hareketi içindeki fiili pratikte, hiyerarşi ve tahakkümü yıkma konusunda feministler hem başarılı hem de başarısız olmuşlardır. Kadınların sıklıkla "sezgisel" anarşistler olarak konuştuklarını ve eylediklerini düşünüyorum; yani, tüm ataerkil düşünce ve örgütlenmelerin tamamen reddedilmesine *yaklaşıyoruz* ya da bunun *eşiğine varıyoruz*. Ancak, bu yaklaşma ataerkilliğin –zihinlerimizde ya da birbirimizle olan ilişkilerimizde aldığı güçlü ve sinsî biçimlerle bloke ediliyor. Otoriter bir toplumda yaşamak ve onun tarafından koşullandırılmak, feminizmle anarşizm arasındaki bu çok önemli bağlantıyı kurmamızı sıkça engelliyor. Ataerkillikle savaş-

tığımızı söylediğimizde, bunun *tüm* hiyerarşilerle, *tüm* liderliklerle, *tüm* hükümetlerle ve bizzat otorite düşüncesinin kendisiyle savaşmak demek olduğu, her zaman hepimiz için açık olmuyor. Kolektif çalışma ve küçük lidersiz gruplar yönündeki dürtülerimiz anarşizmandır, ancak çoğu durumda onları bu şekilde *adlandırmadık*. Bu önemlidir, çünkü feminizmin anarşizm olarak anlaşılması kadınlar için, reformizmden ve boşluk-doldurucu eylemlerden otoriter politikanın temel doğasıyla devrimci bir şekilde yüzleşmeye doğru bir sıçrama tahtası [işlevi görebilir].

Eğer "ataerkilliği alaşağı" etmek istiyorsak, anarşizm üzerine konuşmamız, tam olarak ne anlama geldiğini bilmemiz, kendimizi ve günlük yaşantılarımızın yapısını dönüştürmek için bu çerçeveyi kullanmamız gereklidir. Feminizm dışı tüzel iktidar ya da kadın bir Başkan demek değildir; *hiçbir* tüzel iktidar ve *hiçbir* Başkan olmaması demektir. Eşit Haklar Bildirgesi toplumu dönüştürmeyecek; kadınlara sadece hiyerarşik ekonomiye katılma "hakki" verecektir. Cinsiyetçiliğe meydan okumak, -ekonomik, politik ve kişisel- her türlü hiyerarşiye meydan okumak demektir. Bu, anarka-feminist bir devrim demektir.

Daha özgül bir açıdan bakıldığında, feministler ne zaman anarşizmanlardı ve ne zaman birdenbire durduk? 60'ların sonlarında ikinci dalga feminizm ülke geneline yayıldığında, kadın gruplarının aldığı biçimler sıklıkla [üstünde] konuşulmamış bir liberter bilinci yansıtmaktaydı. Rekabetçi güç oyunlarına, kişisel olmayan hiyerarşiye ve erkek siyasetinin kitlesel örgütlenme taktiklerine isyan ederken, kadınlar günlük yaşantılarımızla ilgilenen küçük, lidersiz bilinç-yükseltme [B-Y] gruplarına dağıldılar. Yüz-yüze, bugüne kadar değer verilmemiş algı ve deneyimlerimizi paylaşarak ezilmemizin kökündeki sebebe ulaşmayı denedik. Birbirimizden siyasetin "orada bir yerlerde" değil, akıllarımızda, bedenlerimizde ve bireyler arasında olduğunu öğrendik. Kişisel ilişkiler, siyasi bir sınıf olarak bizi ezebiliyordu ve eziyordu. Sefaletimiz ve kendimizden nefret etmemiz, -evde, sokakta, işte ve siyasi örgütlenmedeki- erkek egemenliğinin doğrudan bir sonucuydu.

Böylece, ABD'nin birbiriyle bağlantılı olmayan birçok yerinde B-Y grupları kendiliğinden, ataerkil biçimlere doğrudan bir (re)aksiyon olarak gelişti. Temel örgütlenme birimi olarak küçük gruba, kişisel ve siyasal olana, otoriterlik karşıtlığına ve kendiliğinden doğrudan eyleme yapılan vurgular esasen anarşizandı. Ancak, İspanyol devrimci eylemlerini tutuşturan, yıllar ve yıllar boyunca süren hazırlık neredeydi? Kadın gruplarının yapısı, İspanya, Fransa ve diğer ülkelerdeki anarko-sendikalist sendikalar

içindeki anarşist ilgi gruplarınınkini [*affinity group*] oldukça andırmaktadır. Ancak, biz kendimizi anarşist olarak adlandırmadık ve anarşist ilkeler etrafında bilinçli olarak örgütlenmedik. O zamanlar, bir yeraltı iletişim ve fikir-ve-yetenek paylaşımı ağı bile geliştirememiştik. Kadın hareketi körü körüne cevaplar bulmaya çalışan bir avuç kadar gruptan daha fazlası değilken, belirlenmemiş bir ideal olarak akıllarımızda anarşizm vardı.

Bunun, düzenli bir şekilde yapılandırılır ve somutlaştırılırsa biz kadınları, topyekûn devrimi başarma konusunda daha önceki herhangi bir gruptan çok daha ileri götürebilecek derinlemesine bir anarşist bilincin taşıyıcıları olma biçimindeki biricik bir konuma koyduğuna inanıyorum. Kadınların sezgisel anarşizmi, keskinleştirilir ve belirginleştirilirse, insanlığın kurtuluşu mücadelesinde inanılmaz bir ileri (ya da öteye) atılmış bir adım olacaktır. Radikal feminist kuram, Nihai Devrim olarak feminizmi selamlar. Bu, ancak ve ancak anarşist kökenlerimizi fark eder, onlara sahip çıkarsak doğrudur. Anarşizmle feminist bağlantıyı görmekte başarısız olduğumuz noktada, devrimden önce durur ve "siz erkeklerin siyasi kızışkanlığı"na tıklıp kalırız. Karanlıkta el yordamıyla ilerlemeyi bırakmanın, en sonunda nerede olmak istediğimiz bağlamında geçmişte ne yaptığımızı ve şimdi ne yapmakta olduğumuzu görmenin zamanı.

B -Y grupları iyi bir başlangıçtı, ancak sıklıkla kişisel sorunları konuşmaya öyle battılar ki, doğrudan eylem ve siyasi yüzleşme aşamasına atlama yapmakta başarısız oldular. Belirli bir mesele veya proje etrafında örgütlenen gruplar, "yapısızlığın tiranlığının" zaman zaman "tiranlığın tiranlığı" kadar tahripkâr olabileceğini gördüler.²⁰ Örgütlenmeyi kendiliğindenlikle harmanlayamama, daha fazla yeteneği ya da kişisel karizması olanların lider olarak ortaya çıkmasına neden oldu. Kendilerini ateşli kavgalar, suçluluk duygusu ve iktidar mücadelelerinin peşinde koşarken bulanlar, gücenmişlik ve hayal kırıklığı hissettiler. Bu, çok sıkça ya tamamen etkisizleşmeyle ya da (kelimenin eski eril yukarı/aşağı anlamında) "ihtiyacımız olan daha fazla yapı" [şeklindeki] kuvvetli bir gerilemeyle sonuçlandı.

Bir kez daha, burada eksik olanın kelimelere dökülmüş anarşist bir analiz olduğunu düşünüyorum. Örgütlenmenin kendilindenliği boğması ya da hiyerarşik kalıpları takip etmesi gerekmez. En başarılı kadın hareketleri, çeşitli akışkan yapılarla işleyenlerdi: Görev ve başkanlığın rotasyona

²⁰ Bakınız Joreen'in "*Yapısızlığın Tiranlığı*", *Second Wave*, Cilt. 2, No. 1, ve Cathy Levine'in "*Tiranlığın Tiranlığı*", *Black Rose* 1.

tabi olması, tüm yeteneklerin paylaşılması, bilgi ve kaynaklara eşit erişim, tekeleştirelmemiş karar alma ve grup dinamiklerinin tartışılması için zaman yaratılması. Bu bahsettiğimiz son yapısal unsur önemlidir, çünkü grup üyelerinin payına, bu "[grubun içine] sızan iktidar politikaları"nın devamlı takip edilmesi çabasını kapsar. Eğer kadınlar sözlü olarak kendilerini kolektif çalışmaya adıyorlarsa, bu ("takipçiler"i ortadan kaldırmak için) pasifliğin aksinin öğrenilmesini ve ("liderler"den sakınmak için) özel yetilerle bilginin paylaşılmasını gerektirir. Bu, başkalarının kelimeleri ya da yaşamlarından esin alamayacağımız anlamına gelmez; güçlü bireylerin güçlü eylemleri bulaşıcı ve bu nedenle de önemli olabilir. Ancak eski davranış kalıplarına doğru kaymamak için dikkatli olmalıyız.

Olumlu yanından bakıldığında, kadın hareketinin son birkaç yılda ortaya çıkan yapısı, durmaksızın yeraltı iletişim ağı ve belirli meseleler etrafında kolektif eylemler yürüten, anarşizan, küçük proje-odaklı gruplar kalıbını takip etmektedir. Liderden/"yıldız"dan sakınmaktaki ve küçük eylem projelerinin (Tecavüz Krizi Merkezleri, Kadın Sağlık Kolektifleri) tüm ülkeye yayılmasındaki kısmi başarı, kadın hareketinin tek bir kişiye ya da gruba indirgenmesini oldukça zorlaştırmıştır. Feminizm, tek bir darbesiyle yok edilemeyecek çok başlı bir devdir. Hiyerarşik zihniyetle kavranamayan şekillerde yayılır ve büyürüz.

Ancak bu, Düşmanın sınırsız gücünü küçük görmek değildir. Bu iktidarın alabileceği en güvenilmez biçim, öngörüsüz ve anarşizan olmayan feminist düşüncüyü yüzeysel "toplumsal değişim" hâlinde besleyip ona uyum göstermektir. Cinsiyetçiliği işlerin gidişatına kadınların katılımıyla kökünden sökülüp atılabilecek bir şeytan olarak düşünmek, tahakküm ve ezilmenin sürekliliğini sağlayacaktır. "Feminist" kapitalizm terim olarak çelişkilidir. Kadın kredi birlikleri, restoranlar, kitap evleri vb. kurduğumuz zaman, bunu kendi hayatta kalma uğraşımız adına; süreçleri rekabete, kâr yapmaya ve tüm ekonomik baskı biçimlerine meydan okuyacak, onlarla çelişecek bir karşı-sistem yaratma amacıyla böyle yaptığımız konusunda açık olmalıyız. Kendimizi "*sınırlarda yaşamaya*"²¹, anti-kapitalist, tüke-time dayanmayan değerlere adanmış olmalıyız. Bizim istediğimiz, "*iktidarı bir küme oğlandan başka bir oğlan kümesine devreden*"²² bir kaynaşma ya da askeri darbe değil. Bizim istediğimiz topyekûn bir devrimden daha azı değil; biçimleri eşitlik, tahakküm, bireysel değişime saygısızlıkla le-

²¹ Daly, s.55.

²² Robin Morgan, Boston College konuşması, Boston, Mass., Kasım 1973.

kelenmemiş bir gelecek yaratacak bir devrim –kısacası feminist-anarşist devrim. Kadınların en başından beri insanlığın kurtuluşu doğrultusunda nasıl hareket edeceğini bildiklerine inanıyorum; tek yapmamız gereken, süren erkek siyaset biçimlerinden kurtulmak ve kendi anarşizan kadın analizimize odaklanmak.

Buradan Nereye Gideceğiz? Ütopayı Gerçek Yapmak

Ah, görüşünüz romantik bir saçmalık, aşırı duygusal bir sofuluk, gevşek bir idealizm.” ”Şiirle uğraşıyorsunuz, çünkü somut ayrıntılar sunamazsınız.” ”Kafamın (kafanızın?) arkasındaki küçük ses böyle diyor. Ancak kafamın önü, yanı başımda olsaydın konuşabileceğimizi biliyor. Konuşmamızda şunun bunun (somut, ayrıntılı) tanımlanmasına, şu ya da bunun nasıl çözüleceğine ulaşacağız. Benim görüşümün gerçekten yoksun olduğu şey somut, ayrıntılı insan bedenleridir. Böylece bu artık bulanık bir görüntü değil, etten kemikten bir gerçeklik olacaktır.”²³

Su Negrin

Bugün cesareti kırılmış ve yalıtılmış olmak yerine, tartışan, planlayan, yaratan ve sorun çıkaran küçük gruplarımızda olmalıyız... daima feminist eylemlilik içinde olmalı ve onu yaratmalıyız, çünkü biz hepimiz onunla gelişiriz; (onun) yokluğunda, kadınlar sakinleştirici alır, çıldırır ve intihar ederler.”²⁴

Cathy Levin

60’larda oturma eylemlerinin, yürüyüşlerin, öğrenci boykotlarının, gösterilerin ve DEVRİM HEMEN ŞİMDİ’nin heyecanını yaşayanlarımız, 70’lerde olanlardan hayal kırıklığı duyabilir ve tam bir şüpheyile karşılaşabilirler. Vazgeçmek ya da (”açık” evliliğe? zamane kapitalizmine? Guru Maharaji’ye?) katılmak, mücadeledeyle geçen on yılların belirsizlikleriyle ve hatta nihai bir başarısızlıkla yüzleşmekten daha kolay gözüküyor.

²³ Negrin, s.171.

²⁴ Levine, s.50.

Bu noktada, devrim sürecini görecek bir çerçeveden yoksunuz. Bu olmaksızın uyuşmuş, yalıtılmış bir mücadeleye ya da bireysel çözüme mahkûm oluruz. Anarka-feminizmin sağlayacağı çerçeve ya da birleşme noktası türü bir şey, Ütopyacı hedeflere ulaşmaya yönelik herhangi bir sürekli çabanın önkoşulu gibi gözüküyor. İspanya ve Fransa'ya bakarak, gerçek devrimin "*ne rastlantısal bir oluşum ne de yukarıdan kurgulanmış bir askeri darbe olmadığını*"²⁵ görebiliriz. Yıllarca sürececek bir hazırlık gerektiriyor: Düşünce ve bilgiyi paylaşma; bilinç ve davranışlarda değişiklikler; kapitalizme, hiyerarşik yapılara karşı siyasi ve iktisadi alternatifler yaratma. Özerk bireylerin kolektif siyasi yüzleşme yoluyla kendiliğinden doğrudan eyleme geçmesini gerektirir. Kişisel yaşamınızı ve "aklınızı özgürleştirmek" önemlidir, ancak yeterli değildir. Bu, kurtarılmış adacıklar tipi bir deneyim değildir; diğer insanlarla birlikte gerçekleşir. Bireysel olarak "kurtulmuş kadın" yoktur.

Yani, konuştuklarımız *uzun vadelî bir süreçtir*; pasifliği öğrenmekten kurtulduğumuz ve kendi yaşamlarımızın denetimini ele geçirmeyi öğrendiğimiz bir eylemler dizisidir. Şeylerin oluş şekline karşı zihinsel ve fiziksel (somut) alternatifler oluşturmak suretiyle mevcut sistemin "içini boşaltmak"tan bahsediyorum. ABD hükümetini alaşağı eden küçük bir silahlı gerilla grubunun romantik görüntüsünün (tamamen erkek siyaseti olduğu için) modası geçmiştir ve esasen devrimin bu kavramsallaştırmasıyla ilgisi yoktur. Bunu denemiş olsaydık, ezilmiş olurduk. Üstelik, afişte söylendiği gibi, "*Bizim istediğimiz hükümeti devirmek değil, onun karmaşasında kaybolacağı bir durumu [yaratmak]*". Bu İspanya'da (geçici olarak) olmuştu ve Fransa'da neredeyse oluyordu. Silahlı direnişin bir noktada gerekli olup olmayacağı tartışmaya açık bir nokta. Anarşist "araçlar amaçları belirler" ilkesi pasifizmi ima ediyor gözükmekte, ancak Devletin gücü o kadar büyük ki şiddetsizlik hakkında kesin bir şey söylemek zor. (Silahlı direniş İspanyol Devrimi'nde hayatiydi ve Fransa 1968'de de önemli gözüküyordu). Ancak pasifizm meselesi başka bir tartışmayı içermekte; benim burada ilgilendiğim şey, toplumu dönüştürmek üzere gereken hazırlığa –anarka-feminist çerçeveyi, uzun erimli devrimci sabrı ve sığınaklarına çekilmiş ataerkil tavırlarla sürekli bir çatışmayı içeren bir hazırlığa– vurgu yapmak.

Hazırlığın fiili taktikleri uzun süreden beri dahil olduğumuz şeylerdir. Devam etmek ve onları daha da geliştirmek zorundayız. Bunların üç

²⁵ Doigoff, s. 19.

düzeyde işlediklerini görüyorum: (1) "Eğitsel" (düşünceleri, deneyimleri paylaşmak), (2) iktisadi/siyasi ve (3) kişisel/siyasi.

"Eğitim"ın aslında sözde alçakgönüllü bir tonu var, ancak "sözü kitlelere ulaştırmak" ya da suçluluk duygusuyla dolu bireyleri önceden belirlenmiş varoluş biçimlerine çağırmaı kastetmiyorum. Yaşamlarımızı birbirimizle paylaşmak üzere –(feminist yayın ağımızda) yazmak, çalışma grupları, kadın radyosu ve TV programlarından gösterilere, yürüyüşlere, sokak tiyatrolarına kadar– geliştirdiğimiz birçok yöntem hakkında konuşuyorum. Kitle iletişim araçları, devrimci iletişim ve etki için özellikle önemli bir alan olarak gözüküyor –radyo ile TV'nin yaşamlarımızı nasıl *yanlış*-biçimlendirdiğini bir düşünün²⁶. Tek başına bakılınca bu şeyler faydasız görülebilir, ancak siyasi hareketlere aktif katılımın yanı sıra yazarak, okuyarak ve birbirlerini dinleyerek insanlar *değiştirler*. Birlikte sokaklara çıkmak pasifliği sarsar; varlığımızı sürdürmemize ve dönüştürmemize yardım edebilecek komünal çaba ruhunu ve yaşam enerjisini sağlar. Tipik bir Amerikan kızından bir anarka-feministe dönüşmem on yılı bulan bir okuma, tartışma ve –Ortabatıdan Batı ve Doğu Kıyısı'na kadar– birçok insanla ve siyasetle uğraşmamla gerçekleşti. Deneyimlerim kimi açılardan kendine özgü olabilir, ancak bunların sıradışı olduğunu düşünmüyorum. Bu ülkenin birçok, ama birçok yerinde insanlar kabullenme ve pasifliğe koşullanma yollarını yavaş yavaş sorgulamaya başlıyorlar. Tanrı ve Hükümet bir zamanlarki gibi en yüksek otoriteler değiller. Bu, Kilise ve Devletin gücünü asgariye indirmek değildir; düşünce ve davranışlardaki önemsiz gibi gözükten değişikliklerin, kolektif eylemle sertleştirildiğinde ataerkilliğe karşı gerçek bir meydan okuma oluşturduğunu vurgulamaktır.

İktisadi/siyasi taktikler, doğrudan eylemin ve "amaçlı yasa dışılığın" (Daniel Guerin'in ifadesi) alanına girer. Anarko-sendikalizm üç temel doğrudan eylem tarzı belirtir: Sabotaj, grev ve boykot. Sabotaj, "*her türlü olası yöntemle üretimin düzenli sürecini engellemek*"²⁷ demektir. Sabotaj, giderek daha sıklıkla, değişen toplumsal değerlerden bilinçsizce etkilenen insanlarca uygulanmaktadır. Örneğin, sistematik işten kaytarma [*absenteeism*, görevi başında bulunmama] hem mavi hem de beyaz yakalı işçiler tarafından icra edilmektedir. İşverenlere karşı koymak "yavaşlatma" gibi ustaca ya da "defol git" gibi kabaca şekillerde yapılabilir. Mümkün

²⁶ Cohn-Bendits Paris 1968'in en büyük hatalarından birisinin medyanın –özellikle de radyo ve TV'nin– denetiminin tam olarak ele geçirilememesi olduğunu belirtir.

²⁷ Goldman, "*Sendikalizm: Kuram ve Pratik*", **Kızıl Emma Konuşuyor**, s.71.

olduğunca yavaş bir şekilde mümkün olduğunca az iş yapmak, fiili iş sürecini karıştırdığı için çalışanların başvurdukları yaygın bir uygulamadır –genellikle grev sırasında bir sendika taktığı olarak. Sekreterlerin mutat yanlış [belge] doldurmaları ya da "önemli kâğıtları" kaybetmeleri, keza İtalya'daki 1967 demiryolu grevi sırasında [trenlerin üzerindeki] yön levhalarının sürekli değişip durması.

Sabotaj taktikleri grevlerin çok daha etkili olmasını sağlar. Grev, işçilerin en önemli silahıdır. Herhangi bir grev, eğer diğer sanayilere yayılır ve genel bir grev hâline gelirse, sistemi felç etme potansiyeline sahiptir. Toplumsal devrim bu durumda sadece bir adım ötededir. Tabii ki, genel grevin nihai hedefi işçilerin kendinden yönetimi (keza bunu nasıl başara-acağı ve nasıl sürdüreceğine dair belirgin anlayışı) olmalıdır; aksi takdirde (1968 Fransa'sında olduğu gibi) devrim ölü doğacaktır.

Boykot da yine kuvvetli bir grev ya da sendika stratejisi olabilir (örn. Farah pantolonlarının ve sendika ürünü olmayan üzümler, salatalık ve şarapların boykot edilmesi). Ek olarak, iktisadi ve toplumsal değişiklikleri zorlamak için de kullanılabilir. Oy kullanmayı, savaş vergilerini ödemeyi ya da kapitalist rekabetle aşırı-tüketimi reddetmek; tüm bunlar alternatif, kâr-amaçlı olmayan yapılarla (gıda kooperatifleri, sağlık ve hukuk kolektifleri, yeniden dönüştürülmüş giysiler ve kitap dükkânları, özgür okullar vb) birleştiğinde önemli eylemlerdir. Tüketimcilik, kapitalizmin ana mevzilerinden birisidir. Almayı (özellikle de modası geçmiş ürünleri ve saldırganca reklamı yapılanları) boykot etmek, "gündelik yaşamın niteliğini" değiştirme gücüne sahip bir taktiktir. Oy kullanmayı reddetmek, güç ve paranın siyasi seçkinleri seçtiği sahte demokrasiye karşı bilinçli bir ifadeden ziyade sıklıkla umutsuzluk ve edilgenlik yüzünden yapılmaktadır. Oy kullanmama, eğer eş zamanlı olarak alternatif anarşist ilgi gruplarınağı içinde samimi demokratik biçimler yaratılmasına katılabilirsek, sessiz bir rıza göstermeden başka bir anlama gelebilir.

Bu bizi üçüncü alana getirir –esaslı bir şekilde diğer ikisine bağlı olan kişisel/siyasi. Anarşist ilgi grubu, uzun zamandan beri devrimci örgütsel bir yapı olagelmıştır. Anarko-sendikalist sendikalar, işçilerin kendinden yönetiminin eğitim yeri işlevini görmüştür. Bunlar, kısa dönemli belirli bir hedef doğrultusunda bireylerin geçici gruplaşması (profesyonelcilğe ve kariyer seçkinciliğine alternatif olarak) olabilirler ya da bireylerin bire bir ilişkilerinde kendilerini tahakküm veya mülkiyetçilikten nasıl kurtaracaklarını öğrendikleri yaşam kolektifleri olabilirler. Potansiyel olarak, anarşist ilgi grupları liberter, hiyerarşik olmayan yeni bir toplum kurabi-

leceğimiz temeli oluşturlar. Yaşama ve çalışma tarzımız, düşünme ve anlama tarzımızı değiştirir (ve bunun tam tersi de geçerlidir); bilinçteki değişiklikler eylem ve davranışlardaki değişiklikler hâline geldiğinde, devrim başlamıştır.

Ütopyayı gerçek kılmak pek çok düzeyde mücadeleyi içerir. Sürekli olarak geliştirilecek ve değiştirilecek belirli taktiklerin yanı sıra siyasi sebatkârlığa ihtiyacımız var: Bugünün ötesinde keyifli, devrimci geleceği görme kuvveti ve yetisi. Bulduğumuz noktadan oraya ulaşmak inançta bir sıçramadan daha fazlasını gerektirir. Bu, her birimizden olasılığa ve doğrudan eyleme günbegün, uzun erimli bir kararlılıkla bağlı olmamızı talep eder.

Geleceğin Dönüştürülmesi

Kadın kültürünün yaratılması, arkadaşlarımızla sohbetlerimizden, et boykotlarına, çocuk bakım merkezleri için vitrinleri ele geçirmeye, hemcinsiyle sevişmeye kadar her şeyi devamlı olarak yeniden ortaya seren bir İMGELEME katılmak olduğundan, hayal edebileceğimiz üzere yayılmacı bir süreçtir. Bu, değiştirici olması haricinde tanımlanayan, ifşa edici bir süreçtir. Kadın kültürü, kendimizle, birbirimizle ve kızkardeşimiz yerküreyle uyumlu bir imgelem [vision] doğrultusunda hepimiz için şeytan çıkarıcı, isimlendirici, yaratıcıdır. Son on yılda, ataerkilliğin tarihinde olmadığı kadar onun iktidarını devirmek için hızlanmış ve buna yaklaştığımız olmamız ... neşeli bir umudun sebebidir –yabani, bulaşıcı, zapt edilemez, çılgın bir UMUT!... Umut; yaşamın ölüm, çaresizlik ve anlamsızlık karşısındaki zaferi artık baktığım her yerde –KADINİMGELEMİne inanan tılsımlı kadınlar gibi...²⁸

Laurel

Eğer yarın devrim olmazsa hepimizin felaketvari (en azından katatonik [*catatonic*, dış dünyayla iletişim kesildiği şizofrenik durum]) bir kadere mahkûm olacağımızı düşünürdüm. Artık devrim öncesi-ve-sonrası

²⁸ Laurel, "Kadın Görüşüne Doğru", Amazon Quarterly, Cilt 1, Sayı 2, s. 40.

bir şeye inanmıyorum; bu terimlerle düşünerek kendimizi başarısızlığa ve çaresizliğe yönlendirdiğimizi düşünüyorum. Mücadeleyi sürdürmek için gereksinimimiz olan, kesinlikle ihtiyaç duyduğumuz tek şeyin (günlük yaşamlarımızdaki baskıya rağmen) UMUT *olduğuna*, yani *herkes* için hem yaşanabilir hem de kendini gerçekleştiren, tepeden tırnağa içsel ve dışsal bir dünya yaratmakta bizleri devamlı ileriye doğru çekeştirecek kadar güzel ve güçlü bir gelecek imgelemi olduğuna inanıyorum⁽¹⁾. Umudun olduğuna inanıyorum –yani Laurel’in “kadınimgelemi”nde, Mary Daly’nin “varoluşsal cesaret”inde²⁹ ve anarka-feminizmde. Bizim farklı seslerimiz aynı düşü tasvir ediyor ve “ağzlarımızı tıkayan taşı ancak bir düş parçalayabilir.”³⁰ Konuştukça değişir, değiştikçe eşanlı olarak kendimizi ve geleceği dönüştürürüz.

Toplumumuzda bireysel ya da başka türlü bir çözüm olmadığı doğrudur.³¹ Ama eğer bunu kötümserliğe sürükleyici bilgiyle değil de –bilincimizde ve yaşamlarımızda– yaşadığımız radikal metamorfozların [başkalaşmalar] farkındalığıyla dengelersek, belki o zaman gerçekleşebilir DÜŞÜMÜZÜ yaratmak için devam etmeye cesaretimiz olabilir. Günbeğün baskıya maruz kalıp hâlâ umudu sürdürmek açıkçası kolay değildir. Ama *bu bizim tek şansımız*. Eğer umudu (bağlantıları görme yetisini, bugündeki geleceği düşlemeyi) terk edersek, o zaman zaten kaybetmişizdir. Umut bir kadının en kuvvetli devrimci aracıdır; yaşamlarımızı, işimizi ve sevgimizi her paylaştığımızda birbirimize verdiğimiz şeydir. Bu bizi, kendimizden nefret etmekten, kendimizi suçlamaktan ve bizleri ayrı hücrelerde mahkûm eden kadercilikten ileriye doğru götüren şeydir. Eğer şimdi karamsarlığa ve çaresizliğe teslim olursak, otoriter siyasetin ve ataerkil tahakkümün kaçınılmazlığını kabul etmiş oluruz. (“Çaresizlik en kötü hainliktir, en bayat baştan çıkarmadır: en sonunda düşmanın galip geleceğine inanmaktır.”³², Marge Piercy). Acı ve öfkemizin, umutsuzluğa ya da dar görüşlü kısmi-“çözümler”e dönüşmesine izin vermemeliyiz.

²⁹ Daly, s. 23.

³⁰ Marge Piercy, “Düşün Provoke Edilmesi”.

³¹ Fran Taylor, “Romans, Bireysel Çözüm, ve İlgili Talihsizlikler Hakkında Karamsar Bir Söylev”, Second Wave, Cilt 3, Sayı 4.

³² Marge Piercy, “Kuleyi Devirmek”, **Faydalı Olmak** (Doubleday, 1973), s. 88.

(1) Kendini gerçekleştirmek diyerek, sadece yaşamsal gereksinimleri (yeterli gıda, giyim, barınma vb) değil, aynı zamanda psikolojik gereksinimleri (örn. belirli, somut olası alternatifler arasında tam bir seçim yapma özgürlüğünü besleyecek baskıcı olmayan bir çevreyi) de kastediyorum.

Yapabileceğimiz hiçbir şey yeterli olmayacaktır, ama öte yandan, akıllarımızda, yaşamlarımızda, bir başkasının yaşamında yaptığımız o "küçük değişiklikler" tamamen beyhude ve etkisiz değildir. Devrim yapmak uzun zaman alır: Bir kimsenin şu anda hem hazırlığını yaptığı hem de içinde yaşadığı bir şeydir. Geleceğin dönüştürülmesi anlık bir şey değildir; ne olduğundan ne olabileceğine uzanan, düşünce ile eylemin, bireysellik ile kolektifliğin, kendiliğindenlik ile örgütlenmenin *topyekûn* bir sürekliliği olabilir.

Bu dönüşüme çerçeve sunan anarşizm, biz onu yaşadıkça "gerçek" olacak bir imgelem, bir düşün, bir olasılıktır. Feminizm, anarşizmi gelecek ile ilintilendiren bağlantıdır. En sonunda bu bağlantıyı açıkça gördüğümüzde, bu imgelemi kavradığımızda, bu UMUDA tecavüz edilmesini reddettiğimizde, hiçliğin sınırından [dönerek] bugün ancak hayal edilebilir olana adımımızı atacağız. Kadınimgelemi, yani anarka-feminizm, yüzyıllardır bedenlerimizin içinde taşıdı. *"Bu imgelemi doğurmak, her birimizin içinde süren bir mücadele olacaktır"*³³, ancak bunu yapmamız gerekiyor. *"Öfkemizi filler gibi savaşa sürmeliyiz"*.

Karabasan parıltılarıyla tedirgin olan uyurgezerleriz,

Kilitli koğuşlarda bakışımızı küçük odalara kapatıyoruz, vazgeçerek...

Yalnızca aynayı kırıp [düşlediğimiz] imgemize tırmandığımızda,

Yalnızca birlikte akan ve şarkı söyleyen bir rüzgâr olduğumuzda,

Yalnızca kemiklerimizden fışkıran düşün içinde

gerçeğe dönüşürüz en sonunda

uyanırız.³⁴

³³ Laurel, s. 40.

³⁴ Piercy, *"Düşün Provoke Edilmesi"*.

Anarşist Kütüphane

Peggy Kornegger
Anarşizm: Feminist Bağlantı
1975

16.05.2022 tarihinde şuradan alındı: geocities.ws/anarsistbakis

Çeviri: Mor Yağmur, Anarşist Bakış

İngilizce Aslı: Anarchism: The Feminist Connection

tr.anarchistlibraries.net